INDAR
archeologie & advies

Turnhout Bleukenlaan 19

Archeologienota: Programma van Maatregelen

Rapport Nr. 1674

Titel

Archeologienota Turnhout, Bleukenlaan 19: Programma van maatregelen

Auteur(s)

Jeroen Vermeersch

Erkende archeoloog

2019/00001 Jeska Pepermans

Projectnummer INDAR

2024-531

Projectnummer Onroerend Erfgoed

2024J53

Plaats en datum

Beerse, 20/12/2024

© INDAR bv. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming

1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode INDAR		2024-531
Projectcode Onroerend Erfgoed		2024J53
Locatie	Provincie	Antwerpen
	Gemeente	Turnhout
	Straat	Bleukenlaan
Kadastrale gegevens	Gemeente	Turnhout
	Afdeling	2
	Sectie	M
	Percelen	761P2 en 761R2
Coördinaten	Noordoost	X: 188.321 Y: 219.470
	Noordwest	X: 188.229 Y: 219.521
	Zuidoost	X: 188.300 Y: 219.395
	Zuidwest	X: 188.153 Y: 219.455
Oppervlakte plangebied		Ca. 10.205 m²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 2.200 m²
Erkend Archeoloog		2019/00001 Jeska Pepermans

2. GEMOTIVEERD ADVIES

2.1. Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding van het bureauonderzoek vormt de geplande heraanleg van een ven langsheen de Bleukenlaan 19 te Turnhout. Meer informatie over de aanleiding van het vooronderzoek is terug te vinden in het verslag van resultaten.

2.2. Resultaten vooronderzoek

Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon enkel het bureauonderzoek uitgevoerd worden. Op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem was het mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed op het terrein.

Het plangebied ligt in de gemeente Turnhout aan de Bleukenlaan 19. Het terrein is een beboste zone waar een ven in gelegen is die in de jaren 1960 is omgevormd tot twee waterpartijen. Binnen het plangebied ligt ook een paraboolduin.

Het assessment heeft aangetoond dat de ondergrond van het terrein bestaat uit eolische zanden, afgezet tijdens de laatste ijstijd. Het gaat hierbij om een oud duinenlandschap, waarvan de paraboolduin nog een getuige is. De ligging van het ven naast een duin is vaak een aantrekkelijke ligging voor prehistorische bewoning. De kans dat er in de werkzone prehistorische resten worden aangetroffen is klein omdat die al verstoord blijkt. Enerzijds is de zone van het originele ven reeds in de 20ste eeuw vergraven, getuige de resultaten van de boringen. Anderzijds is er de duin die buiten de werkzone wordt gehouden en dus ook niet verstoord zal worden. De duin ligt ook maar deels binnen het plangebied maar vertoont wel een onverstoord profiel waar dus nog steentijdresten aanwezig kunnen zijn. Deze duin moet dan ook absoluut buiten de werkzone gehouden worden.

Het plangebied kent geen archeologische en historische gegevens. In de omgeving zijn er een aantal bekend. Het gaat dan om individuele locaties van steentijdvondsten (dus geen sites), en middeleeuwse of latere bewoningskernen. Er zijn door middel van luchtfotografie mogelijk celtic fields uit de bronstijd herkend maar deze interpretaties worden aanzien als betwijfelbaar.

De opdrachtgever plant om de beide waterpartijen één te maken en aan te leggen voor het ontwikkelen van ecologische waarden (oa vlinders en kikkers). De werkzaamheden omvatten werken waarbij de beide vijvers opnieuw ingericht worden tot één ven waardoor het ven kan dienen als voortplantingspoel voor amfibieën en habitattypes 3130 en 4030. De oevers zijn momenteel ook te steil en zullen een aantal bomen worden verwijderd. Na het verwijderen van de organische laag (20cm dik en ca. 200m³) zal de uitgegraven grond

(zonder de organische laag) gebruikt worden om het ven te verondiepen en oevers aan te schuinen. Uit grondboringen blijkt dat de bestaande oeverzone hoofdzakelijk bestaat uit verstoorde bodemlagen. Het totale grondverzet bedraagt 1.295m³ met een grondbalans in evenwicht. De werken zullen ook plaatsvinden binnen de reeds verstoorde bodem waar de beide waterpartijen gelegen zijn. Er wordt dan ook niet verwacht dat eventuele archeologische waarden nog zullen aangetroffen worden.

Er is voor het plangebied enkel een matige verwachting voor het aantreffen van resten uit de steentijd ter hoogte van de duin. Deze ligt evenwel deels buiten het plangebied en zal binnen het plangebied mogelijk verstoord zijn door de eerdere beplantingen in het interbellum en de graafwerken in de latere 20ste eeuw. De kans dat deze resten aangetroffen kunnen worden geldt dan ook alleen maar voor een kleine oppervlakte waarbij de kenniswinst beperkt zou zijn (minder dan 300m²). De paraboolduin ligt ook buiten de zone van de werken. Voor andere perioden is er geen archeologische verwachting gezien de verstoorde bodem en de historisch-geografische ligging.

Het advies luidt hier dan ook dat er een vrijgave kan geadviseerd worden voor dit plangebied. Volgens de wet-en regelgeving dienen wel archeologische vondsten gemeld te worden bij het agentschap Onroerend Erfgoed, zie daarvoor ook het bijgevoegde programma van maatregelen.

Voorwaarde voor vrijgave is hier wel dat de paraboolduin, met een bufferzone erbij gevrijwaard wordt van de werkzone.

Op basis van bovenstaande archeologische verwachting kan een potentieel op kennisvermeerdering geformuleerd worden.

Gelet op de verstoringen binnen de werkzone is er geen kans meer aanwezig op kennisvermeerdering.[1] Buiten de werkzone is die er wel nog en daarom moet die zone ook onaangeroerd blijven.

[1] (BEYAERT 2006)

2.3. Afweging noodzaak verder onderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de plannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat de terreinen verstoord werden in het verleden. Sonderingen geven ook onverstoorde zones aan buiten de oeverzone van de beide vijvers. De werken blijven ook binnen de reeds verstoorde zones.

Na een fase in het vooronderzoek volgt geen verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd is om (Code van Goede Praktijk, p. 31):

1. Een archeologienota of nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staaft, of;

2. Een archeologienota of nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staaft (doordat de geplande bodemingrepen geen impact hebben op het eventueel aanwezige erfgoed of doordat verder onderzoek van het aanwezige erfgoed geen nuttige kenniswinst zou opleveren), of;

3. Een archeologienota of nota op te maken die de noodzaak voor een archeologische opgraving staaft én een plan van aanpak hiervoor biedt, of;

4. Een archeologienota of nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staaft én een plan van aanpak hiervoor biedt.

Na het bureauonderzoek en de boringen, kon op basis van deze fase van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd worden om aan te tonen dat de geplande bodemingrepen geen impact zullen hebben op het eventueel aanwezige erfgoed (punt 1 en 2). De werken zullen binnen de reeds verstoorde zones plaatsvinden. De paraboolduin wordt niet aangeroerd. Dit wordt ook als voorwaarde gesteld voor vrijgave: de duinzone moet buiten de werkzone worden gehouden. Ook mogen daar geen bomen of andere gewassen gerooid of gekapt worden.

Op basis van bovenstaande argumentatie word een advies gegeven om de terreinen vrij te geven voor verdere ontwikkeling. Mits de paraboolduin buiten de werkzone wordt gehouden.

Een programma van maatregelen werd hierdoor niet opgemaakt.

Hierbij rekening houdend dat de geplande werken strikt binnen de werkzone plaatsvinden en dat de paraboolduin onaangeroerd blijft, adviseert INDAR bv om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkelingen.

3. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat er geen vervolgonderzoek noodzakelijk is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed, het potentieel op kennisvermeerdering en de haalbaarheid van eventueel verder onderzoek.

Een doorslaggevende factor in het bepalen of verder onderzoek noodzakelijk is, is de lokale geschiedenis van het terrein. De beslissing om geen vervolgonderzoek te adviseren steunt op de volgende redenering:

Voldoende info aanwezigheid site: Ja.

Site aanwezig: Nee, niet binnen de werkzone. De paraboolduin herbergt mogelijk archeologische waarden uit de steentijd, mogelijk ook onder de op

Voldoende info over kennispotentieel en technische haalbaarheid project:

Het plangebied ligt historisch gezien in heidegebied waar een paraboolduin (weichseliaan) en ven aanwezig is. Doorgaans kunnen hier steentijdsites aangetroffen worden. De ven werd evenwel in de 20ste eeuw vergraven tot twee vijvers. Deze zone is duidelijk verstoord. De toekomstige werken blijven binnen deze verstoorde zone en omvatten ook de antropologische ophogingen langs de vijvers. Daaronder kunnen ook nog onverstoorde bodems aanwezig zijn.

Indar bvba geeft dan ook het advies om de terreinen vrij te geven.

Voorwaarde:

De paraboolduin blijft onaangeroerd. De antropogene ophogingen kunnen afgegraven worden tot het oorspronkelijke maaiveldniveau, maar niet dieper.

Indien tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. Eventuele toevalsvondsten dienen binnen drie dagen na ontdekking gemeld te worden bij Onroerend Erfgoed.

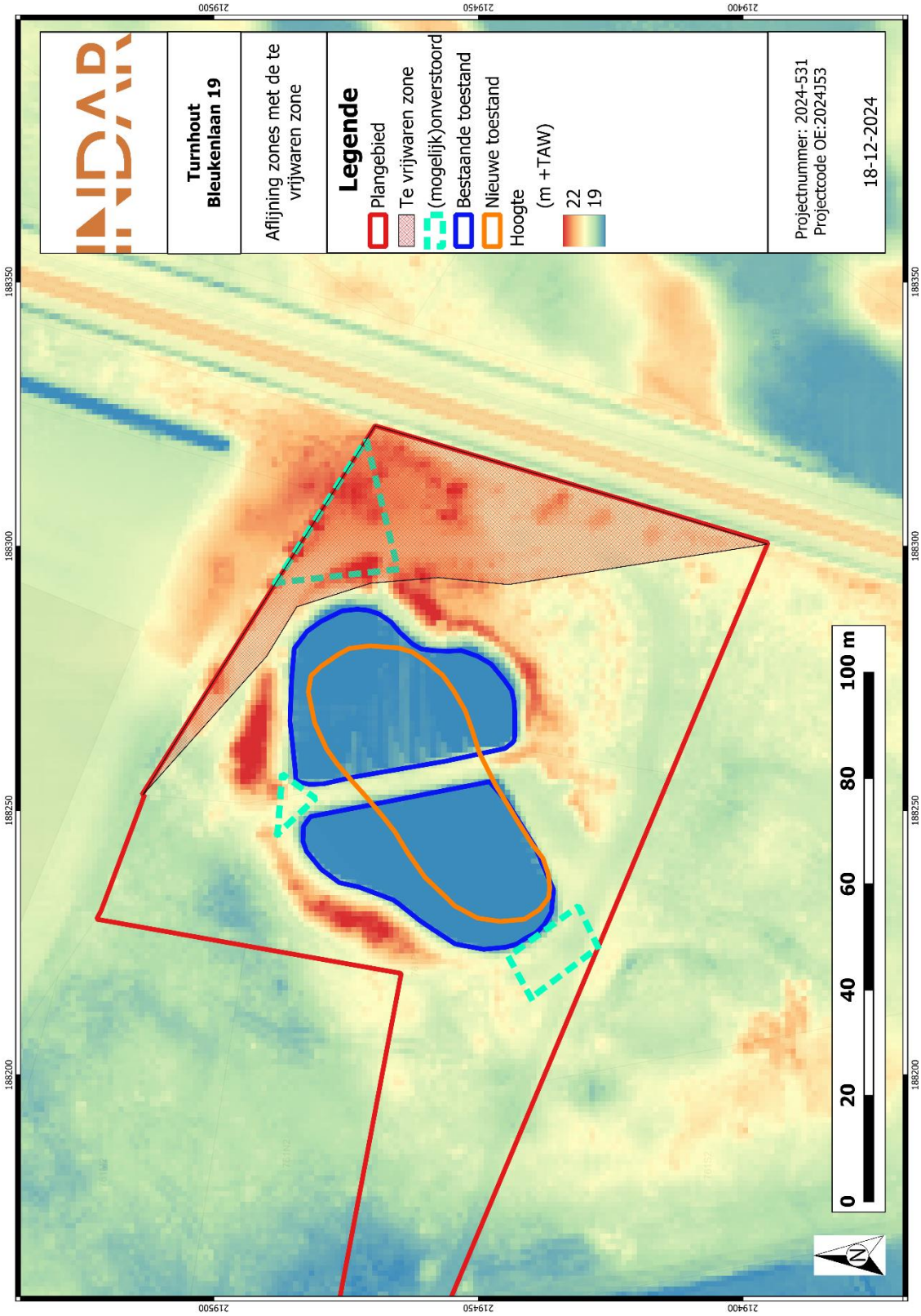

Figuur 1: Plangebied op het hoogtemodel met aanduiding van de werken (zone bestaande en nieuwe toestand), de onverstoorde boringen en de te vrijwaren zone (de paraboolduin met buffer)[2]

[2] Plan aangebracht door initiatiefnemer.

4. BIBLIOGRAFIE

BORSBOOM, A. & VERHAGEN, P. 2012. *KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek Deel: Proefsleuvenonderzoek* (IVO-P). SIKB

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., & ERVYNCK, A. 2016. Archeologische vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 48.

TOL, A. J., VERHAGEN, P. & VERBRUGGEN, M. 2012. *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek*, KNA-leidraden, Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, Gouda.

VAN GILS, M. & DE BIE, M. 2006. Steentijd in de Kempen. Prospectie, kartering en waardering van het laat-paleolithische en mesolithische erfgoed. In: COUSSERIER, K., MEYLEMANS, E. & IN 'T VEN, I. (red.), *CAI-II. Thematisch inventarisatie- en evaluatieonderzoek.* VIOE Rapporten 2, Brussel, 7-16.

VAN GILS, M. & MEYLEMANS, E. 2019. *Prospecteren naar steentijd artefactensites – versie 1,* agentschap Onroerend Erfgoed.

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0), 2019.